

**OCHIQ BANK INFRATUZILMASIDA FINTECH UCHUN
REGULYATOR SANDBOX (TAJRIBA MAYDONI) TIZIMINI JORIY
ETISH ZARURATI**

Abduvahobov Shohruh Xolmo'min o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi tayanch doktoranti

Annotatsiya

Mazkur maqolada ochiq bank (open banking) infratuzilmasida fintech kompaniyalari faoliyatini qo'llab-quvvatlashda regulyator sandbox (tajriba maydoni) tizimini joriy etish zarurati yoritilgan. Dunyo tajribasida ushbu mexanizmning afzalliklari, O'zbekistonda joriy etilishi mumkin bo'lgan huquqiy, texnologik va institutsional asoslari tahlil qilindi. Shuningdek, sandbox tizimining ochiq bank xizmatlarini rivojlantirishdagi ahamiyati, fintech ekotizimi uchun yaratayotgan imkoniyatlari va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar:

ochiq bank, fintech, regulyator sandbox, tajriba maydoni, innovatsion moliya, bank tizimi, raqamli iqtisodiyot.

Kirish

So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi moliya tizimida yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Ochiq bank (open banking) texnologiyalari asosida moliya xizmatlari bozoriga fintech kompaniyalarining faol kirib kelishi, bank-mijoz o'rtasida yangi xizmatlarni shakllantirishni taqozo etmoqda. Biroq, yangi texnologiyalarni keng miqyosda joriy etishda regulyatorlar va moliya tizimining barqarorligini ta'minlash uchun maxsus mexanizmlar zarur. Shulardan biri **regulyator sandbox (tajriba maydoni)** hisoblanadi.

Asosiy qism

1. Regulyator sandbox tushunchasi

Regulyator sandbox – bu fintech kompaniyalarga yangi mahsulot va xizmatlarni amaldagi tartibotlardan cheklangan darajada ozod bo'lgan muhitda sinab ko'rish imkonini beruvchi mexanizm¹. Ushbu tizim orqali regulyatorlar moliyaviy xavfsizlikni ta'minlash bilan birga, innovatsion xizmatlarni nazorat ostida rivojlantirishga yordam beradi.

2. Jahon tajribasi

Quyidagi jadvalda ayrim davlatlarda fintech uchun joriy etilgan regulyator sandbox tizimlari taqqoslanadi²:

1-jadval

Davlat	Joriy etilgan yil	Asosiy yo'nalishlar	Natijalar
Buyuk Britaniya	2016	Ochiq bank, to'lov tizimlari, regtech	700+ startap testdan o'tkazildi
Singapur	2016	Fintech, blokcheyn, insurtech	200 dan ortiq loyiha sinovdan o'tdi
BAA	2017	Ochiq bank, regtech, kripto-aktivlar	100 dan ortiq kompaniya qatnashgan
O'zbekiston	-	Hali joriy etilmagan	Potensial mavjud

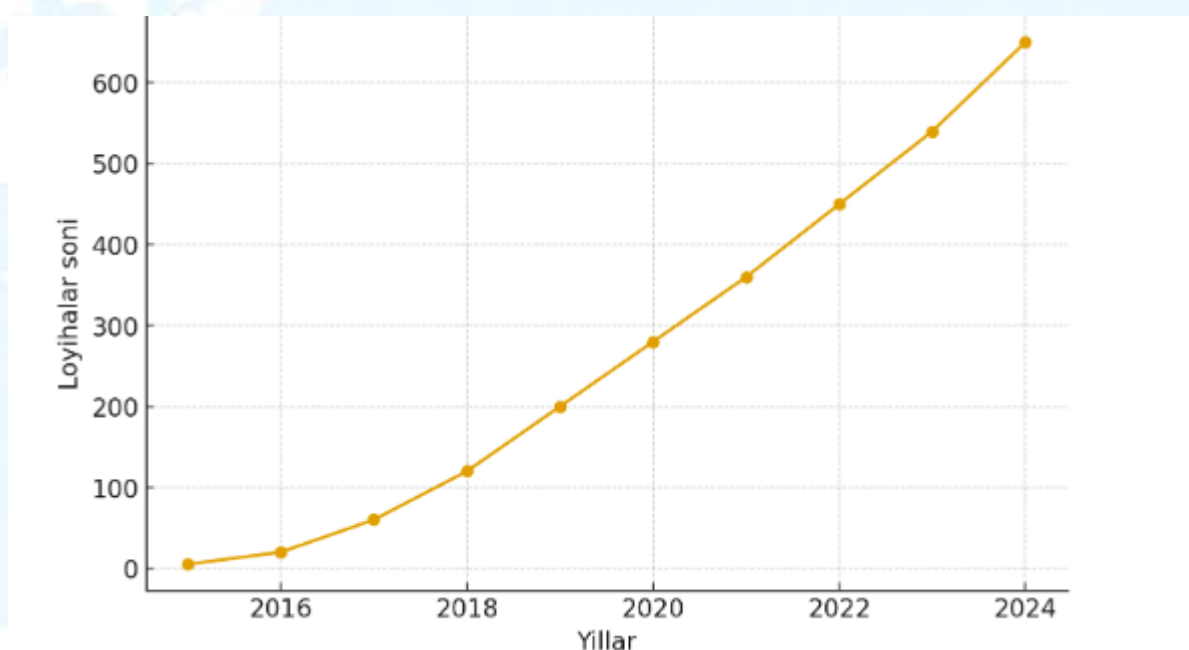
¹ Financial Conduct Authority (FCA). *Regulatory Sandbox Lessons Learned Report*. London, 2017.

² Monetary Authority of Singapore (MAS). *FinTech Regulatory Sandbox Guidelines*. Singapore, 2016.

3. O'zbekiston uchun regulyator sandboxning ahamiyati **huquqiy jihatdan** fintech xizmatlarini tartibga solish bo'yicha tajriba asosida qonunchilikka o'zgartirishlar kiritish, **texnologik jihatdan** API, big data va sun'iy intellekt asosida xizmatlarni sinab ko'rish, **moliyaviy jihatdan esa** tijorat banklari va fintech kompaniyalarning hamkorligini kengaytirish.

4. Ochiq bank ekotizimida sandboxning o'rnini³. Sandbox tizimi orqali, yangi to'lov platformalari sinovdan o'tkaziladi, mijozlar uchun innovatsion xizmatlar ishlab chiqiladi, banklar va fintechlar o'rtasida raqobatbardosh muhit shakllanadi.

1-rasm. Dunyo bo'yicha fintech sandbox loyihalari sonining o'sishi (2015-2024)

Xulosa va takliflar

Ochiq bank infratuzilmasida fintech uchun regulyator sandbox tizimini joriy etish moliya bozorining barqaror rivojlanishi, innovatsiyalarni tezkor tatbiq etish va xalqaro standartlarga mos xizmatlar yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Quyidagi takliflarni keltirib o'tsak bo'ladi:

1. O'zbekistonda sandbox tizimini joriy qilish uchun alohida huquqiy baza ishlab chiqish.

³ World Bank. *Open Banking and Financial Inclusion: Lessons from Emerging Markets*. Washington, 2020.

2. Tijorat banklari va fintech kompaniyalar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlarini joriy etish.

3. Sandbox doirasida sinovdan o'tgan xizmatlarni keng miqyosda joriy etish mexanizmlarini yaratish.

4. Xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlikda O'zbekistonda sandboxning global standartlarga mos shaklini yaratish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Financial Conduct Authority (FCA). *Regulatory Sandbox Lessons Learned Report*. London, 2017.
2. Monetary Authority of Singapore (MAS). *FinTech Regulatory Sandbox Guidelines*. Singapore, 2016.
3. World Bank. *Open Banking and Financial Inclusion: Lessons from Emerging Markets*. Washington, 2020.
4. OECD. *Innovation and Regulation of Financial Markets*. Paris, 2019.
5. Central Bank of the United Arab Emirates. *FinTech Sandbox Framework*. Abu Dhabi, 2017.
6. Европейская комиссия. *Payment Services Directive (PSD2)*. Brussels, 2018.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2020–2023 yillarda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish konsepsiyasi" to'g'risidagi qarori.
8. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. *Bank tizimida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish bo'yicha strategiya*. Toshkent, 2022.
9. Open Banking Implementation Entity (OBIE). (2023). *Open Banking Standards and Guidelines*. www.openbanking.org.uk
10. World Bank. (2022). *Fintech and the Future of Finance*. World Bank Group Publications.
11. Financial Stability Board (FSB). (2023). *Regulatory Sandboxes and Innovation Facilitators*. www.fsb.org